

Sygn. akt I ACa 1200/12

I ACz 1817/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Struzik
Sędziowie:	SSA Władysław Pawlak <u>SSA Piotr Rusin</u>
Protokolant:	st. prot. sądowy Katarzyna Rogowska

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2012 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa L. M.

przeciwko W. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 25 czerwca 2012 r. sygn. akt I C 1033/09

oraz zażalenia pozwanego na postanowienie o kosztach procesu zawarte w punkcie II w/w wyroku

1. zmienia zaskarżony wyrok przez nadanie mu następującej treści: „I. zasądza od pozwanego W. B. na rzecz powódki L. M. kwotę 104 223,29 zł (sto cztery tysiące dwieście dwadzieścia trzy złote 29/100) z ustawowymi odsetkami od dnia 2 kwietnia 2009r. oraz kwotę 99 500 zł (dziewięćdziesiąt dziewięć tysięcy pięćset złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 23 czerwca 2001r. co do kwoty 91 900 zł (dziewięćdziesiąt jeden tysięcy dziewięćset złotych) oraz od dnia 25 czerwca 2001r. co do kwoty 7600 zł (siedem tysięcy sześćset złotych);

II. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 8856 zł (osiem tysięcy osiemset pięćdziesiąt sześć złotych) w tym 1656 zł podatku od towarów i usług tytułem kosztów zastępstwa prawnego z urzędu;

III. nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 10 104 zł (dziesięć tysięcy sto cztery złote) tytułem opłaty sądowej od pozwu, od której powódka została zwolniona.”;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 6642 zł (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa złote) w tym 1242 zł podatku od towarów i usług tytułem kosztów zastępstwa procesowego z urzędu w postępowaniu apelacyjnym;

3. nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 10 104 zł (dziesięć tysięcy sto cztery złote) tytułem opłaty sądowej od apelacji, od której powódka została zwolniona.”;

4. oddala zażalenie.

Sygn.akt I A Ca 1200/12 i I A Cz 1817/12

UZASADNIENIE

Powódka L. M. po ostatecznym sprecyzowaniu pozwu wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego W. B. kwoty 104.223,29 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia 2 kwietnia 2009 r. oraz kwotę 99.500 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia 23 czerwca 2001 r. co do kwoty 91.900 zł. i od dnia 25 czerwca 2001 r. co do kwoty 7.600 zł. oraz kosztów procesu.

W uzasadnieniu powództwa podała, że kontynuowała działalność gospodarczą swojego zmarłego po koniec 2000r. męża J. M. polegającą między innymi na współpracy z Przedsiębiorstwem (...) Spółką z o.o. z siedzibą w T. przy produkcji sprzętu rehabilitacyjnego. W ramach tej współpracy wystawione zostały faktury za dostawę sprzętu wymienione w pozwie na łączną kwotę 203.734 zł., które nie zostały przez Spółkę (...) zrealizowane. Odsetki od poszczególnych pozycji składających się na wymienioną wyżej sumę liczone są od terminu ich wymagalności. Powódka zdecydowała się sprzedać sprzęt objęty tymi fakturami, gdyż zamierzała zakończyć działalność gospodarczą w maju 2001 r. i uzyskać środki na spłatę długów zaciągniętych przez męża. W tym czasie Prezesem Zarządu Spółki (...) był pozwany, który podpisał wszystkie faktury dotyczące dochodzonych pozwem kwot. Pozwany został prawomocnie skazany za to, że w okresie od lipca 1998 r. do 26 grudnia 2001 r. oraz od marca 2003 r. do 25 czerwca 2005 r. będąc Prezesem Zarządu Spółki (...) nie zgłosił wniosku o ogłoszenie jej upadłości, pomimo powstania warunków uzasadniających upadłość i mimo posiadania przez Spółkę niespłaconych wierzytelności o łącznej wartości 4.548.699,76 zł., obejmującej między innymi wierzytelności powódki, tj. za przestępstwo z art. 586 Kodeksu spółek handlowych, w skrócie k.s.h. Zdaniem powódki egzekucja jej wierzytelności wobec Spółki (...) byłaby bezskuteczna z uwagi na wielość wierzycieli, którzy nie mogą zrealizować przysługujących im wierzytelności, co uzasadnia odpowiedzialność pozwanego jako prezesa zarządu dłużnika na mocy art. 299 k.s.h, wobec uznania go winnym przestępstwa z art. 586 tej ustawy.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniosł o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut braku legitymacji procesowej biernej po swojej stronie, a z tego względu, że powódka nie uzyskała przeciwko Spółce (...) tytułu egzekucyjnego i nie podjęła kroków zmierzających do wyegzekwowania od tej Spółki swojej wierzytelności. Podniósł także zarzut przedawnienia, gdyż wierzytelności o zapłatę ceny kupna w stosunku do Spółki (...) przedawniły się po upływie dwóch lat, a wobec pozwanego po trzech latach. Zarzucił też, że powódka nie wykazała aby poniosła szkodę.

Wyrokiem z dnia 25 czerwca 2012 r. sygn..akt IC 1033/09 Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo, odstąpił od obciążenia powódki obowiązkiem zwrotu kosztów procesu pozwanemu i przyznał od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Krakowie) pełnomocnikowi powódki wynagrodzenie za zastępstwo procesowe z urzędu.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy uznał, że bezsporne iż w okresie w okresie powstania zobowiązań Spółki (...) wobec powódki pozwany był Prezesem Zarządu tej Spółki i że został prawomocnie skazany za popełnienie przestępstwa z art. 586 k.s.h. polegające na tym, że w okresie od lipca 1998 r. do 16 grudnia 2001 r. oraz od marca 2003 r. do 25 czerwca 2003 r. będąc Prezesem nie zgłosił wniosku o upadłość tej Spółki, pomimo powstania warunków uzasadniających wg obowiązujących przepisów taki wniosek i mimo posiadania przez Spółkę niespłaconych

wierzytelności o łącznej wartości 4.587.158,17 zł., działając tym samym na szkodę wierzycieli, w tym również wierzytelności powódki na kwotę 202.069,80 zł.

Poza tym Sąd Okręgowy ustalił, że na podstawie umowy o współpracy z dnia 1 sierpnia 1999 r. Spółka (...) , i mąż powódki J. M. prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Zakład (...)

M. z siedzibą w G. współpracowali przy produkcji sprzętu rehabilitacyjnego. Po śmierci męża powódka zdecydowała się sprzedać urządzenia będące na wyposażeniu przedsiębiorstwa prowadzonego przez J. M. i sprzedała je w 2001 r. Spółce (...), na co wystawiła faktury dołączone na pozwu na łączną kwotę dochodzoną w niniejszej sprawie. Pismem z dnia 29 maja 2001 r. powódka wezwała Spółkę (...) do dobrowolnej zapłaty należności za sprzedaż w/w sprzętu.

Wezwanie to nie odniosło skutku. W sprawie karnej przeciwko pozwanemu jako Prezesowi Zarządu Spółki (...) powódka w dniu 21 lutego 2005 r. zgłosiła powództwo cywilne o zasądzenie dochodzonej w niniejszym procesie kwoty, powództwo zostało przyjęte, ale w wyroku karnym skazującym pozostawione zostało bez rozpoznania. Pozew w niniejszej sprawie wpłynął do Sądu z w dniu 2 kwietnia 2009 r. Powódka nie wytoczyła powództwa o zapłatę dochodzonej obecnie kwoty przeciwko swojemu kontrahentowi, tj. Spółce (...), uznając to za bezcelowe, gdyż uzyskała informację, że cały szereg innych wierzycieli tej Spółki, posiadających przeciwko niej tytuły wykonawcze nie może wyegzekwować zasądzonych należności.

Poczyniwszy powyższe ustalenia, Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do uwzględnienia powództwa z kilku przyczyn.

Powódka co prawda wykazała istnienie należności przysługującej jej od Spółki (...), ale zasadny okazał się zarzut przedawnienia, gdyż roszczenia z przedmiotowych faktur stały się wymagalne już w 2001 r., podczas gdy powódka po raz pierwszy wniosła powództwo cywilne w sprawie karnej przeciwko pozwanemu w dniu 21 lutego 2005 r. Powódka nie dochodziła natomiast nigdy roszczeń przeciwko swojemu kontrahentowi, czyli Spółce (...), mimo że miała taką możliwość, skoro Spółka zachowała byt prawny i wpisana jest w Krajowym Rejestrze Handlowym. Skoro roszczenia powódki przeciwko Spółce wynikają z prowadzenia działalności gospodarczej przedawniły się one stosownie do art.118 k.c. po upływie trzech lat od daty kiedy stały się wymagalne.

Po drugie roszczenie przeciwko pozwanemu jako Prezesowi Zarządu Spółki oparte na podstawie prawnej z art. 299 k.s.h. także nie może zostać uwzględnione skoro powódka nie wystąpiła z roszczeniem przeciwko Spółce, doprowadzając do przedawnienia roszczenia w stosunku do niej jako swojego pierwszego dłużnika i nie dysponuje tytułem egzekucyjnym przeciwko niej. Zgodnie z utrwaloną w praktyce sądowej wykładnią art.299 k.s.h. wierzyciel spółki prawa handlowego występując przeciwko członkowi zarządu z roszczeniem przewidzianym w tym przepisie, nie musi wcześniej wdrażać postępowania egzekucyjnego przeciwko spółce aby wykazać bezskuteczność egzekucji, którą to okoliczność może udowodniać w oparciu o ogólne reguły dowodowe przewidziane w Kodeksie postępowania cywilnego, ale winien dysponować tytułem egzekucyjnym stwierdzającym istnienie wierzytelności w stosunku do spółki. Powódka takim tytułem nie dysponuje, wobec czego nie może występować przeciwko pozwanemu jako prezesowi zarządu dłużnika.

Po trzecie powódka nie wykazała nieprzedawnionego roszczenia przeciwko Spółce (...), zatem także związku przyczynowego pomiędzy działaniem pozwanego a szkodą. Nie dysponowała bowiem tytułem wykonawczym przeciwko Spółce, a zatem nawet w sytuacji gdyby w stosunku do Spółki (...) wdrożone zostało postępowanie upadłościowe lub zapobiegające upadłości, powódka nie mając przeciwko niej tytułu wykonawczego nie mogłaby swojego roszczenia zrealizować. Dlatego też i oparcie odpowiedzialności pozwanego na podstawie deliktowej z art. 415 k.c. nie może znaleźć zastosowania w stanie faktycznym niniejszej sprawy. Ponadto ustalenie przez sąd karny wysokości poniesionej przez powódkę szkody nie wiąże Sądu orzekającego w sprawie cywilnej na podstawie art.11 k.p.c., gdyż ma ono w sprawie karnej jedynie znaczenie posiłkowe.

Z przytoczonych wyżej względów Sąd Okręgowy oddalił powództwo jako bezzasadne, ale z uwagi na trudną sytuację majątkową powódki, charakter sprawy i przyczynę oddalenia powództwa odstąpił od obciążenia powódki obowiązkiem zwrotu kosztów

procesu, dopatrując się szczególnych okoliczności z art.102 k.p.c.

Okosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu Sąd I instancji orzekł w oparciu o 6 pkt. 7 i & 2 ust.1-3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr.163, poz. 1348 ze zm.).

W apelacji, opartej na zarzutach naruszenia prawa materialnego , a to art. 17 (1) & 1 w związku z art. 5 & 2 obowiązującego w dniu wyrządzenia szkody rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r.- Prawo upadłościowe (Dz.U. z 1991 r.Nr.118 ,poz.512 - jednol. tekst) przez jego niezastosowanie, art. 299 k.s.h. przez błąd w subsumcji i niewłaściwe przyjęcie, że wykazanie przesłanek zwalniających od odpowiedzialności obciąża powódkę, podczas gdy przepis ten tworzy domniemanie istnienia szkody po stronie wierzyciela spółki, winy członka zarządu oraz związku przyczynowego między działaniem członka zarządu a szkodą i przerzuca ciężar wykazania okoliczności egzoneracyjnych na członka zarządu, przez przyjęcie że powódka nie udowodniła wszystkich przesłanek odpowiedzialności pozwanego z art.299 k.s.h. przez przyjęcie, że roszczenie powódki jako wierzycielki Spółki (...) wobec pozwanego jako członka zarządu tej Spółki przez niezgłoszenie wniosku o upadłość we właściwym czasie jest tożsame z roszczeniem powódki przeciwko tej Spółce z tytułu niezapłaconych faktur, uznanie że odpowiedzialność pozwanego ma charakter kontraktowy i subsydiarny, a nie odszkodowawczy i deliktowy, przyjęcie że powódka powinna wykazać że jej roszczenie przeciwko Spółce (...) nie jest przedawnione, podczas gdy przedawnienie nie skutkuje wygaśnięciem wierzytelności lecz może skutkować zwolnieniem z obowiązku świadczenia przez uprawnionego do tego dłużnika, a poza tym roszczenie wobec pozwanego jako członka zarządu dłużnika jest roszczeniem całkowicie odmiennym z odrębnym biegiem terminu przedawnienia, przyjęcie że dla dochodzonego roszczenia konieczne jest posiadanie tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce, podczas gdy w niniejszym przypadku konieczne jest tylko posiadanie nieprzedawnionego roszczenia przeciwko pozwanemu , przepisu art.361 k.c. w związku z art.17 (1) & 1 i art.5 & 2 Prawa upadłościowego z 24 października 1934 r. przez przyjęcie że brak zapłaty za dostarczony przez powódkę towar nie jest szkodą w rozumieniu art.361 k.c., art. 415 k.c. w związku z art. 300 k.s.h. przez jego niezastosowanie w sytuacji prawomocnego skazania pozwanego za przestępstwo z art. 586 k.s.h., art. 442 (1) & 2 k.c. przez jego niezastosowanie, art. 117 & 2 k.c. przez uwzględnienie zarzutu przedawnienia roszczenia mimo że powoływał się na niego nieuprawniony, tj. pozwany, a nie Spółka (...), art. 118 k.c. przez jego błędne zastosowanie polegające na przyjęciu że dochodzone pozwem roszczenie wynika z działalności gospodarczej, podczas gdy jest ono oparte na podstawie deliktowej, a także zarzuty naruszenia przepisów postępowania, a to art. 6 k.c. przez przyjęcie że na powódce spoczywa ciężar wykazania okoliczności objętych domniemaniami prawnymi wynikającymi z art. 299 k.s.h. oraz z art. 17 (1)& 1 w związku 5 & 2 w/w Prawa upadłościowego, art. 11 k.p.c. oraz art. 233 k.p.c. i art. 234 k.p.c. przez zignorowanie wymienionych wyżej domniemań prawnych, powódka wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku przez orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu oraz o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Jednocześnie pełnomocnik powódki z urzędu oświadczył, że koszty udzielonej przez niego pomocy prawnej nie zostały uiszczone w całości, ani w części.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Ponadto pozwany zaskarżył postanowienie o kosztach postępowania apelacyjnego zawarte w punkcie II wyroku domagając się jego zmiany i zasądzenia od powódki zwrotu kosztów procesu za I instancję.

Powódka wniosła o oddalenie zażalenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zarzutem powódki nie można częściowo odmówić słuszności,

Rację ma Sąd I instancji, a także pozwany iż w orzecznictwie utrwaliła się wykładnia art.

299 k.s.h. (a poprzednio art.298 k.h.) tego rodzaju, że przy odpowiedzialności członka zarządu spółki prawa handlowego na podstawie tego przepisu konieczne jest wykazanie istnienia wierzytelności powoda wobec tej spółki tytułem egzekucyjnym. Jest poza sporem, że powódka takim tytułem nie dysponuje, gdyż nie wносиła sprawy przeciwko Spółce (...), a zatem oparcie dochodzonych pozwem roszczeń na tej podstawie faktycznej i prawnej nie mogło zostać uwzględnione.

Powódka w twierdzeniach faktycznych pozwu powołuje się jednak także na dopuszczenie się przez pozwanego przestępstwa z art. 586 k.s.h., a więc na odpowiedzialność z czynu niedozwolonego unormowaną w art. 415 i następnym k.c. Pociąga to za sobą daleko idące konsekwencje w zakresie przesłanek odpowiedzialności całkowicie odmiennych od wskazanych w art. 299 k.s.h., a także w zakresie oceny czy doszło do przedawnienia roszczenia. Nawiązując do tej ostatniej kwestii, gdyż uwzględnienie zarzutu przedawnienia zaważyło na rozstrzygnięciu sprawy, należy stwierdzić iż roszczenie powódki wobec pozwanego nie wynika ze stosunków umownych, a zatem nie jest też roszczeniem wynikającym z działalności gospodarczej, jakkolwiek faktycznie pozostaje w związku z tą działalnością, a zatem nie dotyczą go dwuletni termin przedawnienia z art.554 k.c., czy termin trzyletni z art. 118 k.c. in fine. Jak trafnie podnosi apelacja na wpływ terminu przedawnienia z wymienionych wyżej przepisów zezwalający tylko na uchylenie się od świadczenia, a nie skutkujący wygaśnięciem zobowiązania, mogła powołać się tylko Spółka (...), gdyż to ONA, a nie członek zarządu była kontrahentem wierzyciela, w tym wypadku powódki. Taki jest sens instytucji przedawnienia roszczeń majątkowych i jego skutków prawnych unormowany w art. 117 & 2 k.c. Pozwany nie wykazał przy tym w żaden sposób aby Spółka (...) powoływała się na przedawnienie roszczenia, chociażby w korespondencji poprzedzającej wytoczenie niniejszej sprawy.

W takiej sytuacji, gdy powódka roszczenie przeciwko pozwanemu oparła także na podstawie deliktowej, powołując się na fakt skazania pozwanego za przestępstwo z art. 586 k.s.h. popełnione między innymi na jej szkodę, bieg terminu przedawnienia liczony jest według art. 442 (1) & k.c. Skoro od daty popełnienia przestępstwa w okresach wskazanych w sentencji prawomocnego wyroku skazującego pozwanego do dnia uchylenia art. 442 & 2 k.c. z dniem 10 sierpnia 2007 r. nie upłynął przewidziany w tym przepisie dziesięcioletni termin przedawnienia roszczenie o naprawienie szkody wynikłej z przestępstwa z art. 586 k.s.h. może przedawnić się dopiero po upływie lat dwudziestu stosownie do obowiązującego obecnie art.442 (1) & 2 k.c. Tymczasem bieg tego terminu został już dwukrotnie przerwany, po raz pierwszy w dniu 21 lutego 2005 r. powództwem adhezyjnym w procesie karnym przeciwko pozwanemu, a po raz drugi pozwem w niniejszej sprawie. Skoro tak to o przedawnieniu roszczenia opartego na podstawie deliktowej nie może być mowy.

Sama zasada odpowiedzialności pozwanego została natomiast już przesądzona w wyroku karnym skazującym, a wysokość szkody także znajduje swoje odzwierciedlenie w sentencji tego wyroku. Niezależnie od tego Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku na stronie 8 uzasadnienia ostatnie zdanie wyraźnie ustala, że „ Powódka wykazała istnienie należności wynikających ze złożonych i nie zrealizowanych faktur przysługujących jej przeciwko Spółce (...) z 2001 r., jednakże zarzut przedawnienia zgłoszony przez pozwanego jest zasadny”. Bezpodstawność zarzutu przedawnienia z uznaniem za wykazane wysokości należności za dostarczone Spółce (...) towary jest jednoznaczne z wykazaniem wysokości szkody, a to daje podstawę do zasądzenia odszkodowania na mocy art.415 k.c.

Z przytoczonych wyżej względów Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 386 & 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i orzekł w całości zgodnie z żądaniem pozwu, w tym obciążając pozwanego wszystkimi kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego powódki z urzędu , stosownie do art.98 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego między stronami, na które złożyły się koszty zastępstwa powódki z urzędu w wysokości stawki minimalnej z & 6 pkt. 7 w związku z & 13 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów

nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.Nr.163 , poz. 1348 ze zm.) powiększonej o podatek od towarów i usług stosownie do & 2 ust. 3 tego rozporządzenia, orzeczono na podstawie art. 98 w związku z art. 391 & 1 k.p.c.

O kosztach sądowych w postępowaniu apelacyjnym Sąd orzekł w oparciu o art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.z 2010 r. Nr.90 . poz. 594 ze zm.-jednol. tekst) w związku z art. 98 i art. 391 & 1 k.p.c.

Odnosząc się do zażalenia pozwanego na rozstrzygnięcie o kosztach procesu należy stwierdzić, że okoliczności niniejszej wskazane przez Sąd Okręgowy dawałyby podstawę do zastosowania art. 102 k.p.c. Przemawiał za tym nie tylko stan majątkowy powódki, ale także charakter roszczenia, subiektywne i usprawiedliwione przekonanie powódki o słuszności swoich racji i oddalenie powództwa głównie w uwzględnieniu zarzutu przedawnienia. Rozważania te straciły jednak na aktualności wobec zmiany zaskarżonego wyroku i orzeczenia zgodnie z żądaniem pozwu, co w świetle art. 98 k.p.c. wyklucza zasądzenie kosztów procesu od powódki na rzecz pozwanego.

Dlatego też zażalenie pozwanego jako bezzasadne podlega oddaleniu na podstawie art. 385 w związku z art. 397 & 2 k.p.c.